

kommet? Har De aldrig hørt om Fortvivlelsens Kræfter, om de elementære Kræfter, der saa kommer til Udbrud paa den ene eller den anden Maade, naar ingen Fremtid viser sig mere. Disse elementære Fortvivlelsens Kræfters Time kommer med absolut Sikkerhed, naar dette værste, som kan ske, kommer — det er kun at se nøgternt paa Tingene, og det ser mange ogsaa helt tydeligt. Der er noget negativt, noget uhyggeligt ved disse Fortvivlelsens Kræfter, de er næsten uberegnelige, man ved ikke, til hvilken Side de vender sig. Dog skal man ikke tro, at disse Fortvivlelsens Kræfter er de eneste, der bliver mobile i et saadant Øjeblik, hvor man ikke ved mere: hvorhen. Der er stærke Kræfter, positive Kræfter, idealistiske Kræfter i Bevægelse i det tyske Folk, som de andre Folk, ogsaa Danmark, for det meste ser meget lidt til. Jeg glædede dog mig forleden ved at lære en Mand at kende, som saa en hel Del af det. I det danske Tidsskrift „Dansk Udsyn“ fandt jeg en Omtale af den tyske Ungdomsbevægelse af Forfatteren Andreas Boje. Den Mand saa en hel Del af det, der virkelig lever i Tyskland, af den stærkeste Kraft, der er. Han saa helt tydeligt, at der er unge Kræfter, der slet ikke er bange for en Fremtid, der skal leves i Armod, men har den Tiltro til sig selv og deres Folk, at de kan erstatte det med at udfolde deres Kræfter, med at udfolde en folkelig Rigdom, og han siger i sin Beskrivelse af hele denne Bevægelse: Disse Folk lever ikke af Revanchetanken, de allerfleste af dem i det mindste ikke. Nej, det gør de sandelig ikke. Men Andreas Boje har ikke set alt, og det er ikke saa lidt, han ikke har set. Han har f. Eks. ikke set, at dette unge Tyskland og mere og mere hele det tyske Folk mærker, at det ikke alene gaar den Vej, at man skal finde sig i Armod, men saa muligvis leve et rigere indre Liv, men at det tilsidst, og altid nærmere og altid mere truende, gælder om Slaveri, Undergang, Død. Det er det herskende i Stemmningen, og ikke blot i Stemmningen, men i Tankerne. Det er det politiske Syn, der mere og mere breder sig i hele Tyskland, og dette Syn er rigtigt. Ligeoverfor dette Syn forekommer det mig som noget fuldkommen teatermæssigt at tale om Revanche. Hvor det gælder Liv og Frihed, taler man ikke om Revanche; det vilde være alt for smaat. Sligt kan findes paa Overfladen, men det er ikke det elementære.

Jeg tror saa gerne, at der er Mennesker

her i Danmark, der godt kan se, at Tiden er mørk, og at de Begivenheder, der kan komme, har en truende Karakter, og at man slet ikke ved, til hvilken Side det kan vende sig. Det ærede Medlem Hr. Rode gav jo det for Resten meget indtrængende og alvorligt Udtryk, da han talte. Men ved Siden af leges der dog altid igen med den Tanke, at de Begivenheder, der kan komme, ogsaa kunde indeholde en Chance til Danmarks Gunst. Saaledes har der flere Gange i den sidste Tid i den konservative Korrespondance staaet antydnet, at det var Muligheder, man maatte indrette sig paa, og som kunde faa Indflydelse f. Eks. paa Grænse- dragningen. Nu ved De alle, at jeg personlig slet ikke er blind for, at Grænse- spørgsmaalet kan blive aktuelt igen, men jeg har altid ønsket, at det, naar det kommer, bliver en Sag mellem Danmark og Tyskland alene, og at det vil ske paa den Maade, at man udjævner Interesserne. Jeg holder det netop for den allerstørste Ulykke, der er sket i disse sidste Tider for Danmark og Tyskland, at der traadte andre Magter imellem der, hvor der skulde ordnes noget, og at man mente at kunne træffe Afgørelse over Tyskland som et Objekt, der slet ikke havde at tale med og heller ikke talte med. Det forgiftede og forstyrrede Forholdet helt til Bunds. Man skal aldrig spekulere paa, at slige Tilfælde kan komme igen. Det var det værste, der kunde ske.

Nu er Situationen helt igennem den, at det tyske Folk er et Folk i Forsvar, og det danske Folk et Folk i Fremstød. Man siger: Ja, det hører vi gerne, og vi vil gerne endnu tilføje, at Danmark støder frem i Kraft af sin kulturelle Overlegenhed — eller om De ikke siger Overlegenhed, saa i det mindste paa Grund af en Kulturkamp. Men man glemmer dog at tilføje: en Kulturkamp overfor et Folk, der er i den mest fortvivlede økonomiske og sjælelige Nød, der er svækket, dødtræt i mange Retninger. Det kan selvfølgelig ikke forandre noget ved, at Kulturkampen gaar sin Gang, og har Ret til at gaa sin Gang, og Danmark griber ind i denne Kulturkamp, idet det bevilger Midler til Støtte af dansk Liv Syd for Grænsen. Nu kan man være nok saa loyal og nok saa forsigtig med at anvende disse Midler paa et absolut forsvarligt kulturelt Omraade alene, men man kan selvfølgelig ikke hindre, at der derved tillige bliver Midler fri til andre Maal. Og hvad mener jeg med andre Maal? Ja, jeg vil ganske kort en Gang sige: Proselyt-